квасеницевою (*Abieto-Piceeto-Fagetum oxalidosum*), чорницевою (*A.-P.- F. myrtillosum*), безщитниковою (*A.-P.- F. athyriosum*), зубницевою (*A.-P.- F. dentariosum*) та перелісковою (*A.-P.- F. mercurialidosum*) асоціаціями. Такі асоціації досить поширені у верхів'ї басейну ріки Лімниці. Однак вважаємо за доцільне виділити ще одну асоціацію (*A.-P.-F. lunarosum*), угруповання якої тут зустрічається. Таку субасоціацію виділяють польські вчені [9], хоч вона у польських Бескидах має дуже обмежене поширення.

Враховуючи сучасні тенденції прогресуючого поширення бука в лісостанах Ґорган, слід переорієнтувати ведення господарства на формування змішаних з участю бука, ялиці та смереки деревостанів.

Література

1. **Бойчук І.** Ліси верхів'я басейну ріки Лімниці у Ґорганах, їх використання і відтворення // Праці наукового товариства ім. Шевченка. Екологічний збірник на пошану Андрія Созонтовича Лазаренка. — Львів: Наук. тов. ім. Шевченка, 1999. — Том. III. — С. 139—152.
2. **Герушинский З. Ю.** Определитель типов леса Украинских Карпат (практические рекомендации). — Львов, 1988. — 164 с.
3. **Герушинський З. Ю.** Типологія лісів Українських Карпат. — Львів: Піраміда, 1996. — 208 с.
4. **Голубец М.А.** Ельники Украинских Крапат. — К., 1978. — 254 с.
5. **Історія Осмолодської пущі** / Бойчук І.І., Гайдукевич М.І., Парпан В.І., Петрова Л.М., Третяк П.Р. / Під редакцією Третяка П.Р. і Парпана В.І. — Львів: Наук. тов. ім. Шевченка, 1998. — 146 с
6. **Кульчицький І., Третяк П.** Сервісна довідково-функціональна система „Ботанік" // Україномовне програмне забезпечення: Матер. 4-ї та 5-ї Міжнар. наук.-практ. конф. „УКРСОФТ" (Львів, 1994, 1995). Каталог україномовних програмних засобів. — Львів: СП „БаК", 1995.— С. 24—28
7. **Стойко С.М.** Карпатам зеленіти вічно. — Ужгород: Карпати, 1977. — 175 с.
8. **Третяк П.Р., Сидорович Я.М., Сенчина Б.В.** Методические рекомендации по подготовке и вводу информации ЭВМ для ландшафтно-геоботанических исследований. — Львов, 1986. — 32 с.
9. **Michalik S., Szary A.** Zbiorowiska leśne Bieszczadzkiego Parku Narodowego // Monografie Bieszczadzkie. T. 1. — 175 s
10. **Tretiak P., Bojczuk I.** Antropogeniczne i naturalne zmiany lasów w Gorganach // Roczniki Bieszczadzkie. — 1997. — T. 6. — Ustrzyki dolne, 1998. — S.
11. **Tretjak P. R., Kul'chyckyj I. M.** Informative analytical system „Ecology" for monitoring of reserved objects // ACANAP — 95, „Methods of monitirong of the nature in the Carpathian National Parks and Protectad Areas". International Conference of the Assotiation of Carpathian National Parks and Protected Areas. Rachiv, Ukraine, October 1995. — Рахів: Карпатський біосферний заповідник, 1996. — С. 111—118.

УДК 502.7

Л.М. Петрова

Львівський національний університет ім. І. Франка

РОСЛИННІСТЬ ЛАНДШАФТНОГО ЗАКАЗНИКА „МОРШИНСЬКИЙ"

Йдеться про єдиний великий об'єкт природно-заповідного фонду Львівщини на Прикарпатті, в якому збереглись типові зональні дубові, грабово-дубові і ялицево-дубові насадження віком понад 100 років, унікальні в масштабі Європи. Тут зосереджено 25 % видового багатства місцевого лісо-чагарникового флорокомплексу. Спостерігається природна тенденція формування складних деревостанів пралісового типу за участю ялиці у першому, дуба і бука у другому і граба у третьому ярусі. Залишки дубових лісів потребують суворої охорони.

Petrova L.M.

Vegetation of landscape reserve „Morshynskyj"

Unique large object of natural-reserved fund of the L'viv region in Pre-carpathian. Here are protected typical zone oak, hornbeam-oak and fir-oak forests. Such old woods are unique in scale of Europe. 25 % of vegetation local wood and shrubs of flora complex here is concentrated. The natural tendency of formation complex foreststand with fir in the first lavel, oak and beech in the second lavel and hornbeam in the third lavel is observed.

Різноманітність природних умов Львівщини зумовлена її географічним положенням, геологічною будовою і геоморфологією поверхні. На території області виділяється ціла низка якісно відмінних фізико-географічних природно-територіальних комплексів (ландшафтів за К.І.Геренчуком, 1972). Серед них вирізняється Передкарпаття, що лежить на межі гірських і рівнинних ландшафтів і належить до так званого Передкарпатського передового прогину. В будові його поверхні переважають рівні древніх і молодих терас Дністра та його притоків: Стрий, Стривігор, Свіча та ін. З півночі і сходу Передкарпаття межує з Опіллям і Поділлям, а з півдня — північно-східними схилами Українських Карпат.

Клімат Передкарпаття помірний, вологий. Кількість опадів перевищує величину випаровування (600–800 мм за рік). Передкарпатські ландшафти характеризуються низькою лісистістю (10 %). Зональними для Передкарпаття є дубові ліси. Переважають дубові, грабово-дубові і ялицево-дубові насадження. З наближенням до гір в складі лісів з'являється бук, утворюючи чисті і змішані лісові угруповання із значною участю монтанних видів.

Лісові рослинні угруповання в межах Передкарпаття охороняються в ландшафтних заказниках місцевого значення і заповідних урочищах на площі близько 4135 га, що становить 1,1 % території природного району. Близько 3/4 заповідних лісів зосереджені на території ландшафтного заказника місцевого значення „Моршинський", площею 3084,5 га.

Клімат в околицях Моршина характеризується сумами температур 2400–2600 град. За рік випадає 700–800 мм опадів, що є дещо більшим, ніж в середньому на Прикарпатті. Переважають дерново-підзолисті середньосуглинисті ґрунти на піщано-гальковому алювії. В умовах межиріччя річок Свіча-Стрий ґрунтово-кліматичні умови сприятливі для росту дуба, ялиці, бука та ін. евтрофних порід [4].

За даними лісовпорядження, на близько 80 % території заказника поширені вологі грабові діброви, 8 % — вологі дубово-грабові бучини і 4 % — сирі чорновільхові груди. На незначних площах зустрічаються вологі букові діброви, вологі буково-смерекові яличники та інші типи лісу.

Майже половину території заказника займають насадження віком менше 50 років з перевагою дуба звичайного, граба, бука і вільхи чорної, а також культури з дубом червоним, ялиною, модриною тощо.

З точки зору збереження біологічного різноманіття лісових рослинних угруповань найбільшу цінність становлять сформовані насадження старшого віку (стиглі і перестійні). На території заказника „Моршинський" такі насадження займають близько 22 % площі. Серед них переважають дубові і букові насадження з різним ступенем участі едифікаторів деревного ярусу (близько 11 і 6 % відповідно). Цінні насадження ялиці представлені на площі всього 4,7 га.

Методика. Наші дослідження проводились у 1999 р. (травень, вересень) і були зосереджені власне у найбільш поширених тут лісових угрупованнях з перевагою в деревостані дуба, ялиці, граба, а також насадженнях із значною участю бука та берези повислої. Застосовувались методи ландшафтно-геоботанічних досліджень П.Третяка та ін. [6]. Камеральна обробка матеріалів здійснена на ПЕОМ за допомогою системи програм „Еколог" та електронного довідника назв рослин України „Ботанік", розроблених в Ботанічному саду ЛДУ ім.І.Франка під керівництвом докт. біол. наук П.Третяка. Назви рослин цитувались згідно з „Определителем высших растений Украины" [1].

Результати досліджень. У типових лісових угрупованнях ландшафтного заказника нами було виявлено 133 види вищих судинних рослин, які належать до 104 родів і 48 родин. Представництво провідних родин подано у таблиці 1. Таке різноманіття флористичних елементів підтверджує високу репрезентативність заповідного об'єкту, оскільки частка його флоронаселення становить близько 25 % видового багатства лісо-чагарникового флорокомплексу височин Прикарпаття [5].

Флора заказника є не набагато біднішою, ніж флора Прикарпаття в цілому: десять провідних родин містять 51,1 % видового спектру, для Прикарпаття цей показник дорівнює 54,6 %.

В деревному ярусі типових лісових угруповань заказника відмічено 15 видів деревних рослин (табл. 2).

В першому ярусі насаджень заказника з високим класом постійності виступають *Quercus robur, Carpinus betulus, Betula pendula, Abies alba, Picea abies* і *Fagus sylvatica*. З них найбільші ценопопуляції утворюють *Carpinus betulus, Abies alba* і *Quercus robur*, а *Betula pendula, Picea abies* і *Fagus sylvatica* входять до складу угруповання як домішка. Значно рідше трапляються насадження з перевагою *Alnus glutinosa*. До таких одноярусних деревостанів зазвичай домішується *Quercus robur*.

Табл. 1. Таксономічне представництво провідних родин флористичних елементів заказника „Моршинський"

Родина	Кількість		Родина	Кількість	
	родів	видів		родів	видів
Rosaceae	10	14	*Polygonaceae*	2	3
Poaceae	7	9	*Caprifoliaceae*	2	3
Asteraceae	9	9	*Fagaceae*	2	3
Lamiaceae	8	9	*Pinaceae*	3	3
Liliaceae	4	7	*Fabaceae*	2	3
Caryophyllaceae	3	5	*Salicaceae*	2	3
Aspidaceae	2	5	*Cyperaceae*	1	3
Apiaceae	4	4	*Ranunculaceae*	3	3
Juncaceae	2	3	*Euphorbiaceae*	2	2

Другий ярус утворюється в деревостанах з перевагою *Abies alba* і *Quercus robur*, а також в насадженнях за участю *Fagus sylvatica*. Тут відмічено 6 деревних порід (табл. 3). Найбільш видонасиченим є другий ярус в дубових насадженнях: переважає *Picea abies*. А найбільш виражений, зі значною участю *Abies alba*, другий ярус ялицевих деревостанів і з участю *Fagus sylvatica*.

Табл. 2. Узагальнене представництво ценопопуляцій у першому ярусі типових деревостанів ландшафтного заказника „Моршинський"[1]

Назва виду	Разом					Aa		Bp		Cb		Fs		Qr	
	N	Kl	PP	H	D	N	PP	N	PP	N	PP	N	PP	N	PP
Quercus robur L.	14	5	15,6	24,3	46,4	3	8,3	2	23,0	5	16,2	4	15,5	3	45,0
Carpinus betulus L.	11	4	22,5	17,5	21,5	2	3,0	2	25,0	6	36,7	4	13,0	2	15,0
Betula pendula Roth	11	4	3,0	20,0	24,5	2	1,0	2	10,0	5	4,6	2	10,0	2	3,0
Abies alba Mill.	10	4	18,0	25,8	36,2	3	45,0	2	1,0	4	1,0	3	20,3	2	1,0
Picea abies (L.) Karst.	8	3	1,5	18,5	22,0	2	1,0	1	1,0	1	1,0	1	1,0	2	3,0
Fagus sylvatica L.	7	3	7,6	26,0	33,9	3	2,3	1	15,0	2	8,0	4	12,5	1	5,0
Acer pseudoplatanus L.	3	1	1,0	19,3	33,3			1	1,0	3	1,0			1	1,0
Populus tremula L.	3	1	1,0	19,3	26,7			1	1,0	1	1,0			2	1,0
Alnus glutinosa (L.) Gaertn.	2	1	23,0	16,0	16,0										
Quercus borealis Michx.	1	1	5,0	18,0	16,0	1	5,0								
Cerasus avium (L.) Moench	1	1	1,0	10,0	14,0									1	1,0
Malus sylvestris (L.) Mill.	1	1	1,0	12,0	24,0										
Salix caprea L.	1	1	1,0	8,0	12,0										
Sorbus aucuparia L.	1	1	1,0	10,0	12,0			1	1,0	1	1,0			1	1,0
Tilia cordata Mill.	1	1	1,0	20,0	36,0					1	1,0				

Табл. 3. Узагальнене представництво ценопопуляцій у другому ярусі типових деревостанів ландшафтного заказника „Моршинський"

Назва виду	Разом					Aa		Bp		Cb		Fs		Qr	
	N	Kl	PP	H	D	N	PP	N	PP	N	PP	N	PP	N	PP
Abies alba Mill.	2	1	13,0	7,5	8,0	1	25,0					1	25,0	1	1,0
Fagus sylvatica L.	2	1	3,0	5,5	7,0	1	5,0					1	5,0	1	1,0
Sorbus aucuparia L.	2	1	1,0	5,5	6,0	1	1,0					1	1,0	1	1,0
Picea abies (L.) Karst.	1	1	5,0	6,0	8,0									1	5,0
Carpinus betulus L.	1	1	1,0	8,0	8,0									1	1,0
Malus sylvestris (L.) Mill.	1	1	1,0	6,0	8,0									1	1,0

В підрості виявлено 17 видів деревних порід (табл. 4). Найкраще в умовах заказника поновлюється *Abies alba*, причому утворює значні за площею ценопопуляції незалежно від ступеня її участі в складі панівних ярусів. У змішаних ялицевих насадженнях порівняно успішним є також поновлення *Picea abies* і *Fagus sylvatica*. Найбільш видонасиченим є підріст в угрупованнях з перевагою *Quercus robur*. В насадженнях з перевагою *Alnus glutinosa* в підрості зрідка трапляються *Quercus robur, Malus sylvestris, Padus avium, Salix caprea*.

Чагарниковий ярус здебільшого складений *Corylus avellana, Euonymus europaea* і *Rubus idaeus* (табл. 5). Вільхові угруповання характеризуються найбільшим загальним проективним покриттям чагарників (близько 20 %).

1 Aa — деревостани з перевагою Abies alba; Bp — із значною участю Betula pendula; Cb — з перевагою Carpinus betulus; Fs — із значною участю Fagus sylvatica; Qr — з перевагою Quercus robur. N — кількість описів; Kl — клас постійності; PP — проективне покриття ценопопуляції в %; H — висота дерева в метрах; D — діаметр стовбура на рівні грудей в сантиметрах.

Табл. 4. Узагальнене представництво підросту у типових деревостанах ландшафтного заказника „Моршинський"

Назва виду	Разом				Aa		Bp		Cb		Fs		Qr	
	N	Kl	PP	H	N	PP	N	PP	N	PP	N	PP	N	PP
Picea abies (L.) Karst.	14	5	3,1	1,9	3	5,7	2	1,0	6	2,3	4	2,0	3	2,3
Sorbus aucuparia L.	11	4	1,0	1,4	3	1,0	1	1,0	4	1,0	2	1,0	2	1,0
Abies alba Mill.	10	4	11,2	2,4	3	11,7	2	18,0	4	10,5	4	20,0	2	8,0
Carpinus betulus L.	8	3	1,5	2,4	2	1,0	1	1,0	4	2,0	3	1,0	2	1,0
Quercus robur L.	4	2	1,0	0,7									1	1,0
Fagus sylvatica L.	3	1	2,3	0,4	2	1,0					1	5,0		
Quercus borealis Michx.	3	1	1,0	1,1	2	1,0					1	1,0		
Betula pendula Roth	2	1	1,0	1,2	1	1,0								
Malus sylvestris (L.) Mill.	2	1	1,0	0,6									1	1,0
Padus avium Mill.	2	1	1,0	2,5									1	1,0
Pyrus communis L.	2	1	1,0	0,9									1	1,0
Acer platanoides L.	1	1	1,0	0,1			1	1,0	1	1,0			1	1,0
Acer pseudoplatanus L.	1	1	1,0	0,3					1	1,0				
Cerasus avium (L.) Moench	1	1	1,0	1,5									1	1,0
Populus tremula L.	1	1	1,0	1,0									1	1,0
Salix caprea L.	1	1	1,0	1,0										

Табл. 5. Узагальнене представництво ценопопуляцій чагарників у типових деревостанах ландшафтного заказника „Моршинський"

Назва виду	Разом				Aa		Bp		Cb		Fs		Qr	
	N	Kl	PP	H	N	PP	N	PP	N	PP	N	PP	N	PP
Corylus avellana L.	12	4	10,7	2,8	3	1,0	1	15,0	2	8,0	3	1,0	3	5,7
Rubus idaeus L.	9	3	1,4	0,8	3	2,3	1	1,0	2	1,0	1	1,0	2	1,0
Sambucus racemosa L.	8	3	1,0	1,0	3	1,0			2	1,0	2	1,0	1	1,0
Rhamnus cathartica L.	6	2	1,0	1,8			1	1,0	3	1,0			1	1,0
Viburnum opulus L.	6	2	1,0	0,8	1	1,0	1	1,0	2	1,0	2	1,0	2	1,0
Frangula alnus Mill.	4	2	1,0	1,7	3	1,0					1	1,0	1	1,0
Euonymus europaea L.	2	1	3,0	2,7					1	1,0				
Sambucus nigra L.	2	1	1,0	1,8					2	1,0				
Rubus caesius L.	1	1	1,0	1,5										
Salix cinerea L.	1	1	1,0	2,0										

Чагарничковий ярус з середнім проективним покриттям близько 20 % утворюють переважно низькорослі ожини (табл. 6). Зрідка трапляються невеликими куртинами *Vaccinium myrtillus*, *Vinca minor* і *Daphne mezereum*. Особливо виражений чагарничковий ярус у вільхових насадженнях (>55 %).

У трав'яному ярусі типових лісових угруповань проінвентаризовано 96 видів вищих судинних рослин. Практично в усіх варіантах домінує *Carex brizoides*. Весняний аспект в угрупованнях із значною участю бука і дубових насадженнях утворює *Anemone nemorosa*. Високим класом постійності характеризуються 30 видів трав'янистих рослин (табл. 7).

Абсолютна більшість цих видів належать до неморального і бореального лісового флорокомплексів. Значна частка спорових рослин свідчить про певну збереженість цих лісових угруповань.

Табл. 6. Узагальнене представництво ценопопуляцій чагарничків у типових деревостанах ландшафтного заказника „Моршинський"

Назва виду	Разом				Aa		Bp		Cb		Fs		Qr	
	N	Kl	PP	H	N	PP	N	PP	N	PP	N	PP	N	PP
Rubus hirtus Waldst. et Kit.	12	4	8,3	0,2	1	1,0	2	3,0	6	3,7	2	1,0	2	10,0
Rubus nessensis W.Hall	5	2	11,4	0,2	3	18,3					3	2,3	1	1,0
Rubus idaeus L.	2	1	1,0	0,5					1	1,0				
Vaccinium myrtillus L.	2	1	1,0	0,2	1	1,0					1	1,0		
Daphne mezereum L.	1	1	1,0	0,3					1	1,0				
Rubus caesius L.	1	1	1,0	0,1										
Rubus serpens Weihe ex Lej. et Court.	1	1	1,0	0,2									1	1,0
Vinca minor L.	1	1	1,0	0,2	1	1,0								

Зрідка поширені *Agrostis tenuis* Sibth., *Anthriscus nitida* (Wahlenb.) Hazslinszky, *Aposeris foetida* (L.) Less., *Aruncus vulgaris* Rafin, *Asarum europaeum* L., *Bidens tripartita* L., *Calamagrostis arundinacea* (L.) Roth, *Caltha palustris* L., *Cardamine dentata* Schult., *Cardamine impatiens* L., *Carex pilosa* Scop., *Chaerophyllum hirsutum* L., *Chamaerion angustifolium* (L.) Holub, *Chrysosplenium alternifolium* L., *Cirsium oleraceum* (L.) Scop., *Dactylis glomerata* L., *Dipsacus sylvestris* Huds., *Dryopteris cristata* (L.) A.Gray, *Equisetum palustre* L., *Equisetum sylvaticum* L., *Euphorbia amygdaloides* L., *Filipendula denudata* (J. et C.Presl) Fritsch, *Galeopsis tetrahit* L., *Galium intermedium* Schult., *Galium mollugo* L., *Geranium phaeum* L., *Geum urbanum* L., *Glyceria maxima* (C. Hartm.) Holmb., *Gymnocarpium dryopteris* (L.) Newm., *Hieracium umbellatum* L., *Hypericum perforatum* L., *Hypochoeris radicata* L., *Impatiens noli-tangere* L., *Impatiens parviflora* DC., *Juncus effusus* L., *Lycopus europaeus* L., *Lysimachia vulgaris* L., *Medicago procumbens* Bess., *Melandrium dioicum* (L.) Coss. et Germ., *Mercurialis perennis* L., *Myosotis palustris* (L.) L., *Phegopteris connectilis* (Michx.) Watt, *Plantago major* L., *Poa annua* L., *Poa nemoralis* L., *Poa trivialis* L., *Polygonatum latifolium* Des f., *Polygonum aviculare* L., *Polygonum hydropiper* L., *Potentilla erecta* (L.) Raeusch., *Prenanthes purpurea* L., *Primula elatior* (L.) Hill, *Prunella vulgaris* L., *Pulmonaria obscura* Dumort., *Rhinanthus minor* L., *Rumex sylvestris* (Lam.) Wallr., *Salvia glutinosa* L., *Sanicula europaea* L., *Scrophularia nodosa* L., *Stachys sylvatica* L., *Stellaria media* (L.) Vill., *Trifolium pratense* L., *Trifolium repens* L., *Urtica dioica* L., *Urtica urens* L., *Valeriana simplicifolia* (Reichenb.) Kabath, *Veratrum lobelianum* Bernh.

Загалом в типових лісових угрупованнях з домінуванням дуба, бука, ялиці, граба і вільхи на території заказника в середньому нараховується від 30 до 70 видів вищих судинних рослин.

Флористично найбагатшими виявилися грабово-дубово-ялицеві і грабово-дубові насадження, видове різноманіття яких в деяких варіантах становило більше 60 видів. Найменше видів рослин зафіксовано в складі вільхових і буково-дубово-грабових з значною участю *Betula pendula* (до 40 видів).

Типові лісові угруповання ландшафтного заказника „Моршинський" характеризуються значною подібністю видового складу, особливо домінантів підлеглих ярусів: *Abies alba* домінує в підрості, *Corylus avellana* – в чагарниковому, представники роду *Rubus* – в чагарничковому, а *Carex brizoides* – в трав'янистому ярусі. Близько 30 % видів з достатнім класом постійності

трапляються в усіх обстежених насадженнях. Подібність видового складу різних лісових угруповань, значне поширення видів роду *Rubus*, розрідженість намету деревостанів та добра розвинутість трав'яного покриву з участю рослин-геліофітів свідчать про значний розвиток антропогенної деградації лісових екосистем (II стадія дигресії) на території заказника [2, 3].

Табл. 7. Узагальнене представництво ценопопуляцій трав у типових деревостанах ландшафтного заказника „Моршинський"

Назва виду	Разом				Aa		Bp		Cb		Fs		Qr	
	N	Kl	PP	H	N	PP	N	PP	N	PP	N	PP	N	PP
Carex brizoides L.	14	5	11,9	0,2	3	9,0	2	3,0	5	3,4	4	1,0	3	7,0
Athyrium filix-femina (L.) Roth	13	5	1,0	0,4	3	1,0	2	1,0	6	1,0	3	1,0	2	1,0
Dryopteris austriaca (Jacq.) Woynar ex Schinz et Thell.	13	5	1,0	0,3	3	1,0	1	1,0	5	1,0	2	1,0	2	1,0
Gentiana asclepiadea L.	13	5	1,0	0,4	2	1,0	1	1,0	4	1,0	3	1,0	3	1,0
Majanthemum bifolium (L.) F. W. Schmidt	13	5	1,0	0,1	3	1,0	2	1,0	5	1,0	4	1,0	3	1,0
Stellaria holostea L.	11	4	1,4	0,2	1	5,0	2	1,0	5	1,0	3	1,0	2	1,0
Galeobdolon luteum Huds.	11	4	1,0	0,1	1	1,0	2	1,0	5	1,0	3	1,0	3	1,0
Anemone nemorosa L.	10	4	3,8	0,2	3	1,0	1	1,0	1	1,0	4	4,5	2	15,0
Luzula pilosa (L.) Willd.	10	4	1,0	0,3	3	1,0	1	1,0	1	1,0	4	1,0	2	1,0
Oxalis acetosella L.	10	4	1,0	0,1	3	1,0	1	1,0	4	1,0	2	1,0	1	1,0
Stellaria nemorum L.	9	3	1,4	0,2	2	1,0			3	1,0	1	1,0		
Ajuga reptans L.	9	3	1,0	0,1	2	1,0	1	1,0	5	1,0	2	1,0	1	1,0
Milium effusum L.	9	3	1,0	0,5	2	1,0	1	1,0	4	1,0	3	1,0	1	1,0
Galeopsis speciosa Mill.	8	3	1,0	0,4			1	1,0	5	1,0			1	1,0
Luzula sylvatica (Huds.) Gaudin	8	3	1,0	0,2	2	1,0	1	1,0	4	1,0	2	1,0	1	1,0
Doronicum austriacum Jacq.	7	3	1,0	0,4	3	1,0			1	1,0	3	1,0	1	1,0
Polygonatum odoratum (Mill.) Druce	7	3	1,0	0,3	1	1,0	1	1,0	3	1,0	1	1,0	3	1,0
Deschampsia caespitosa (L.) Beauv.	5	2	3,8	1,0			1	1,0	2	1,0			1	1,0
Glechoma hederacea L.	5	2	1,0	0,1					3	1,0				
Paris quadrifolia L.	5	2	1,0	0,2			2	1,0	4	1,0	2	1,0	2	1,0
Ranunculus repens L.	5	2	1,0	0,2	1	1,0			1	1,0	1	1,0		
Senecio nemorensis L.	5	2	1,0	0,5	1	1,0			2	1,0	1	1,0	1	1,0
Carex sylvatica Huds.	4	2	2,0	0,3					4	2,0				
Pteridium aquilinum (L.) Kuhn	4	2	2,0	0,7	2	1,0					2	1,0		
Aegopodium podagraria L.	4	2	1,0	0,3					3	1,0				
Dryopteris carthusiana (Vill.) H.P.Fucks	4	2	1,0	0,2	2	1,0					1	1,0		
Dryopteris filix-mas (L.) Schott	4	2	1,0	0,3	2	1,0					2	1,0	1	1,0
Polygonatum multiflorum (L.) All.	4	2	1,0	0,6	2	1,0							1	1,0
Polygonatum verticillatum (L.) All.	4	2	1,0	0,6			1	1,0	3	1,0			1	1,0
Solidago virgaurea L.	4	2	1,0	0,5	1	1,0	1	1,0	2	1,0			1	1,0

Висновки. Заказник „Моршинський" єдиний великий об'єкт природно-заповідного фонду на Прикарпатті Львівщини, у якому збереглись типові зональні дубові, грабово-дубові і ялицево-дубові насадження віком понад 100 років. Тут зосереджено 25 % видового багатства лісо-чагарникового флорокомплексу височин Прикарпаття. Такі лісостани є сьогодні унікальними не тільки на Заході України, але й в Європі, оскільки там масово гине ялиця, а дубові праліси давно вирубані. В результаті інтенсивного догляду за лісом,

переважна більшість деревостанів старшого віку низькоповнотні, з густими чагарниковими заростями ліщини. Поява впродовж останніх десятиріч чисельного підросту ялиці високої життєвості та значна участь її у першому та другому ярусі деревостанів свідчить про тенденцію майбутньої природної зміни структури лісостанів. Потенційно можливе формування складних деревостанів пралісового типу за участю ялиці у першому, дуба і бука у другому і граба у третьому ярусі деревостанів. Цьому сприяють як клімато-едафічні умови місцевості, так і біоекологічні особливості згаданих деревних видів. Тому залишки дубових лісів у заказнику потребують суворої охорони. Лісогосподарські заходи повинні бути спрямовані на сприяння проникненню ялиці з підросту у намет деревостану і виходу окремих особин у перший ярус. У штучних насадженнях з перевагою граба, дуба червоного, модрини європейської, смереки слід створювати умови для розширення ценопопуляцій дуба звичайного і ялиці.

Література

1. **Доброчаєва Д.М., Котов М.И., Прокудин Ю.А.** Определитель высших растений Украины. — К.: Наук. думка, 1987. — 548 с.
2. **Сабан Я.А.** Экология горных лесов. — М.: Лесн. пром-сть, 1982. — 169 с.
3. **Сорока М.І.** Лісова рослинність Українського Розточчя // Матер. конф. „Роль охоронюваних природних територій у збереженні біорізноманіття. — Канів, 1998. — С. 111—113.
4. **Стойко С.М., Мілкіна Л.І., Солодкова Т.І. та ін.** Охорона природи Українських Карпат та прилеглих територій. — К.: Наук. думка, 1980. — 263 с.
5. **Ткачик В.Н.** Флора Прикарпаття. — Львів: НТШ, 2000. — 253 с.
6. **Третяк Н.Р., Сидорович Я.М., Сенчина Б.В.** Методические рекомендации по подготовке и вводу информации ЭВМ для ландшафтно-геоботанических исследований. — Львов, 1986. — 32 с.

*УДК 630*524*

Є.І. Цурик

Український державний лісотехнічний університет

СПЕЦИФІКА СТРУКТУРИ ТА ДИНАМІКИ БУКОВИХ ПРАЛІСІВ КАРПАТ

Розглянуто особливості морфологічної структури, відновлення та формування букових пралісів у свіжих чистих бучинах (асоціації *Fagetum asperulosum* і *F.dentariosum*). У досліджуваних деревостанах різко виражена диференціація дерев за усіма таксаційними ознаками внаслідок їх різновіковості. Переважає куртинне відновлення бука у „вікнах", формування нерівномірної густоти підросту та контагіозний тип розміщення дерев у пралісах. Пропонується застосування синтетичних методів таксації таких деревостанів шляхом горизонтального розчленування їх на достатньо однорідні в еколого-фітоценотичному відношенні виділи — елементарні ділянки (при лісоінвентаризації) або біогеоценотичні парцели (при детальних наукових дослідженнях).